

סוכות תשפ"א
בעניין סוכה וסכך

In memory of Dr. Chuck Feldman ז"ל

מסכת סוכה דף י"א ע"ב

זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה כו'. מנא הני מילי? אמר ריש לקיש: אמר קרא ואד יעלה מן הארץ, מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - אף סוכה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ. - הניחא למאן דאמר ענני כבוד היו, אלא למאן דאמר סוכות ממש עשו להם, מאי איכא למימר? דתניא: כי בסוכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם. הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבי עקיבא מאי איכא למימר? כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: אמר קרא חג הסוכות תעשה לך - מקיש סוכה לחגיגה, מה חגיגה - דבר שאינו מקבל טומאה, וגידולו מן הארץ, אף סוכה - דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ.

רש"י
ואד יעלה מן הארץ - שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו, וסוכה מעננים ילפינן, שהרי זכר לענני כבוד הוא, כדכתיב (ויקרא כג) כי בסוכות הושבתי ומתרגמינן: ארי במטלות ענניי. **אין מקבל טומאה** - דלא נאמרה טומאה אלא בכלים ואוכלין ומשקין ואדם, וזה איננו אחד מאלה. **ענני כבוד היו** - סוכות שאמר הכתוב שהושיבם במדבר. **סוכות ממש** - מפני החמה, בשעת חנייתן היו עושים סכות. **מאי איכא למימר** - מי יאמר לנו שלא היו מסוככות בכלים ובגדים ועורות? **כי חגיגה** - כל בהמה לרי' יוחנן גדולי קרקע הן, שמן הקרקע גדילים וניזונין, אבל דגים ומלח וכמהין ופטריות לאו גידולי קרקע נינהו, וגבי מעשר קרינן להו לבהמות גידולי קרקע, דאמר קרא (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה **נפשך וגו' מה הפרט מפורש** - פרי מפרי וגידולי קרקע

וכו', ומיהו, כיון דלא קמה מילתיה דר' יוחנן, דהא פרכינן עלה: **אי מה חגיגה בעלי חיים וכו', וילפינן טעמא מגרנד ומיקבד** - לא סמכינן עלה לאכשורי לסכך בעורות, דנהי דגידולי הארץ איקרי על שם שהארץ מגדלתן במרעה ופרנסה, אבל גידולים מן הארץ לא אקרי אלא דבר הצומח מן הקרקע, ולא בהמות, דתניא בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא פט, א): פועלים אוכלין בדבר שגידולו מן הארץ, וגמר מלא תחסום שור בדישו; מה דיש מיוחד דבר שגידולו מן הארץ כו' - יצא החולב והמחבץ והמגבן, אלמא: לאו גידולין מן הארץ קרי להו תנא.

שו"ע או"ח הל' סוכה סימן תרכ"ה סעי' א

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' (א) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש (ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה) (מהרי"ל).

משנה ברורה ס"ק א
(א) כי בסוכות הושבתי וכו' הם ענני כבוד וכו' - ודוגמא לזה ציונו לעשות סוכות כדי שזכור נוראותיו ונפלאותיו ואף על פי שיצאנו ממצרים בחודש ניסן לא ציונו לעשות סוכות באותו זמן לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכות לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו שהם במצות הש"י ולכן ציוה אותנו שנעשה בחודש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו לביתו ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה בזה מראה שהוא עושה לשם מצות הש"י [טור]. וכתבו האחרונים שיכוין בשיבתה שצונו הקדוש ברוך הוא לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרב והשמש. וכל זה לצאת ידי המצוה כתקונה הא דיעבד יוצא כל שכיון לצאת לבד [פמ"ג]:

בראשית פרק ב

(ה) וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֹבֵד אֶת הָאָדָמָה: (ו) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאָדָמָה:

רש"י
(ה) טרם יהיה בארץ - כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא, ואינו לשון קודם, ואינו נפעל לומר הטרם כאשר יאמר הקדים, וזה מוכיח, ועוד אחר (שמות ט ל) כי טרם תיראון, עדיין לא תיראון. ואף זה תפרש עדיין לא היה בארץ כשנגמרה בריאת העולם בששי קודם שנברא אדם: **וכל עשב השדה טרם יצמח** - עדיין לא צמח, ובשלישי שכתוב ותוצא הארץ, על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי: **כי לא המטיר** - ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים: **ה' אלהים** - ה' הוא שמו, אלהים שהוא שופט ושליט על כל, וכן פירוש זה בכל מקום לפי פשוטו, ה' שהוא אלהים: (ו) **ואד יעלה** - לענין בריאתו של אדם, העלה את התהום והשקה העננים לשרות העפר ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העיסה, אף כאן והשקה ואחר כך וייצר:

ויקרא פרק כג

(מג) לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (מד) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדֵי ה' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י
(מג) כי בסוכות הושבתי - ענני כבוד:

דברים פרק טז פסוק יג

חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספף מגרנד ומיקבד: